

Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)

Advies over de beleidsnota «Ondernemen tegen armoede en voor ontwikkeling» van Minister Verwilghen

- **Gevraagd door Minister voor Ontwikkelingssamenwerking, Marc Verwilghen**
- **voorbereid door de werkgroep *Internationale betrekkingen***
- **goedgekeurd door de algemene vergadering van 12 mei 2004 (zie bijlage 1)**
- **de originele taal van dit advies is het Frans**

I. Samenvatting

- [a] De FRDO vindt het positief dat de minister zijn advies vraagt over de politieke nota *Ondernemen tegen armoede en voor ontwikkeling*. Hij betreurt wel dat hij weinig tijd kreeg om dit advies op te stellen. De erg korte tijdspanne waarin dit belangrijke onderwerp behandeld moest worden, verhinderde de raad in te gaan op belangrijke vragen en heeft bovendien de kans op het bereiken van een consensus sterk verminderd.
- [b] De FRDO apprecieert dat de nota de belangrijke rol van de privé-sector in het ontwikkelingsproces op de voorgrond plaatst en erkent. Hij meent dat het promoten van deze rol zich op een duurzaam ontwikkelingskader (de drie pijlers) dient te richten. Hierbinnen formuleert de FRDO suggesties om de basisprincipes te verduidelijken die bedoeld zijn als actiekader voor de overheid. Hij legt het accent op, onder andere, het verschil tussen ontwikkelingshulp en buitenlandse handel, zelfs indien ze complementair kunnen zijn, en het bevorderen van het respect voor de internationale principes in het kader van projecten die door de Belgische ontwikkelingssamenwerking worden gesteund. Vervolgens formuleert hij enkele opmerkingen over de te gebruiken instrumenten. De raad besluit zijn advies met het formuleren van enkele opmerkingen en voorstellen in verband met landen, doelgroepen en evaluatie.

II. Inleiding

- [1] Marc Verwilghen, Minister voor Ontwikkelingssamenwerking, werkte een nota uit met als doel de ondersteuning van de rol van de privé-sector in de ontwikkelingssamenwerking. De Minister heeft op 24 maart 2004 aan de FRDO gevraagd over deze nota een advies uit te brengen, dit binnen de maand.
- [2] De nota vermeldt de internationale verbintenissen, de basisprincipes die aan zijn actie ten grondslag liggen, de gebruikte instrumenten, de doelgroep en de geografische zone, en ten slotte, de evaluatie- en controlemethode.
- [3] De FRDO vindt het zeer positief dat de Minister om zijn advies vroeg, maar betreurt dat hij zo weinig tijd (één maand) kreeg om advies uit te brengen. Hierdoor kon de raad niet zo ver gaan als hij zou willen bij de bestudering van de kwestie.

III. Opmerkingen over de punten van de nota

Punt 1. Belang van de private sector in de strijd tegen armoede en voor ontwikkeling

- [4] De FRDO heeft waardering voor het feit dat de nota de belangrijke rol die de privé-sector in het ontwikkelingsproces speelt, op de voorgrond plaatst en erkent. Hij apprecieert deze nota en vindt dat dit initiatief moet worden doorgetrokken naar steun aan het lokale bedrijfsleven als één van de motoren van de economische groei; dit is immers een heel belangrijk instrument ter verbetering van de levensomstandigheden in de ontwikkelingslanden.
- [5] De raad herinnert aan het onderscheid tussen initiatieven en mechanismen vanuit Buitenlandse Handel, bedoeld om Belgische ondernemingen te ondersteunen, en initiatieven en mechanismen vanuit Ontwikkelingssamenwerking (hoewel deze wel complementair kunnen zijn). De nota moet duidelijk uitleggen wie de begunstigden van deze initiatieven zijn. En hierbij moet duidelijk worden gesteld dat er in elk geval voorrang moet worden gegeven aan steun aan lokale bedrijven in het Zuiden, meerbepaald door de voorkeur te geven aan het gebruik van lokale producten en diensten en lokale human resources, terwijl het beroep doen op import op de tweede plaats dient te komen.
- [6] De FRDO wijst er op dat eveneens aandacht moet worden besteed aan de macro-economische en politieke problemen van de ontwikkelingslanden, die een negatieve weerslag hebben op hun ontwikkeling en op de armoedebestrijding: economische en politieke instabiliteit, de problematiek rond grondstoffen en rond schuld, de exploitatie van natuurlijke hulpbronnen die geen rekening houdt met de drie pijlers van duurzame ontwikkeling, de kapitaalvlucht, een slecht beleid, oorlogen, enz.
- [7] Het beleid ter ondersteuning van de privé-sector moet in een algemeen kader en in de globale strategie van het Zuiden voor armoedebestrijding passen. Het moet coherent zijn met het Belgische beleid dat daarnaast gevoerd wordt en met andere initiatieven ter bestrijding van de armoede (op internationaal, Europees en nationaal niveau). Bovendien moet het beleid op verschillende domeinen (ontwikkelingssamenwerking, buitenlandse handel, buitenlands beleid, financiën, landbouwbeleid, enz) coherent zijn. De nota moet passen in het algemene kader van duurzame ontwikkeling en van de wet van 25 mei 1999 over Internationale Samenwerking. De raad is van mening dat indien wijzigingen in de wet nodig zijn om de instrumenten waarvan sprake in de nota te operationaliseren, deze gedaan moeten kunnen worden, op voorwaarde dat de doelstellingen en principes gerespecteerd worden.
- [8] De inbreng van de privé-sector moet passen in het kader van duurzame ontwikkeling ; dit wil zeggen dat zowel de economische, de sociale als de ecologische dimensie gerespecteerd moet worden. De criteria die aan de grondslag liggen van de ondersteuning van investeringen in ontwikkelingslanden, moeten deze verschillende dimensies omvatten. De impact die een project op een partnerland heeft, moet beoordeeld worden op basis van de criteria van een duurzame ontwikkeling : de economische relevantie en meerwaarde, het risico op een onhoudbare groei van de schuld, de eerbied voor het leefmilieu en de natuurlijke rijkdommen van het partnerland, de eerbied voor het recht van personen op werk in het algemeen en kwaliteitsvol werk in het bijzonder (correcte lonen, menselijke arbeidsomstandigheden, een degelijke sociale bescherming) en op een eerlijke herverdeling. Ontwikkelingssamenwerking zou deze elementen van duurzame ontwikkeling moeten bevorderen. De juiste strategie geeft dus een "plus" aan de ondernemer die zich in deze zin engageert.

Punt 2. Kader voor de ontwikkeling van de private sector in de strijd tegen armoede

- [9] De FRDO merkt op dat het de taak is van de hele regering, en niet enkel van het departement ontwikkelingssamenwerking, om inspanningen te leveren ter verbetering van de rol die de privé-sector in ontwikkelingslanden kan spelen.

Punt 3. Basisprincipes voor de private sector ontwikkeling in de strijd tegen armoede

Duurzame ontwikkelingsrelevantie

- [10] De Raad stelt voor om het concept *ontwikkeling* uit te breiden en *duurzame ontwikkeling* als basisprincipe te nemen. De titel van dit punt zou in die zin aangepast moeten worden.
- [11] De FRDO beveelt aan om bij de belangrijke criteria voor selectie van projecten die steun vanuit de Belgische samenwerking krijgen, de volgende elementen te promoten : eerbied voor de fundamentele normen van de Internationale Arbeid Organisatie (IAO), de hoofdprincipes van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) gericht op multinationale ondernemingen, de normen van de Verenigde Naties betreffende de verantwoordelijkheid van transnationale ondernemingen en andere ondernemingen in verband met mensenrechten, de conventie van de OESO over de strijd tegen corruptie van buitenlandse overheidsagenten in het kader van internationale handelstransacties, de conventie over de biologische diversiteit, richtlijnen van de Wereldbank of gelijkaardige richtlijnen van relevante regionale ontwikkelingsbanken.

Transparantie en controle

- [12] De FRDO vindt het positief dat de nota herinnert aan het belangrijke transparantieprincipe. De raad meent dat een goede informatiedoorstroming, naar de bedrijven toe, moet verzekerd worden over de door Ontwikkelingshulp ondersteunde of gefinancierde projecten alsook over de door Ontwikkelingshulp uitgeschreven openbare aanbestedingen.

Ongebonden hulp

- [13] Sommige leden van de FRDO¹ vinden het zeer positief dat de nota opnieuw het principe van ongebonden hulp bevestigt, zoals overeengekomen in de DAC (Comité Ontwikkelingshulp) van de OESO. Ze zijn van mening dat de aanbevelingen van de OESO over deze materie moeten worden gerespecteerd wat betreft het totale toegewezen budget en ze verwachten van de minister dat hij ze ten uitvoer brengt.
- [14] Andere leden van de FRDO² menen dat in verband met ongebonden hulp, niet verder kan gegaan worden dan de regels van de OESO terzake. Want indien dit niet het geval

¹ *Opmerking: de namen van de personen die nog niet benoemd zijn als lid van de raad, staan cursief vermeld.*

A. Panneels (ondervoorzitster), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, W. Trio, J. Turf, D. Van Eeckhout, (vertegenwoordigers van NGOs voor leefmilieu), B. Bode, K. De Pooter, S. Englebienne, G. Fremout, D. Weerts (vertegenwoordigers van NGOs voor ontwikkelingssamenwerking), J. Decrop, D. Van Daele, J. Vervecken (vertegenwoordigers van werknemers), C. Rousseau (vertegenwoordigers van NGOs consumenten), L. Hens (vertegenwoordiger wetenschappelijke milieus)

² C. Bosch, H. De Buck, A. Deplae, C. Klein, D. Rigaux, M.-L. Semaille, P. Vanden Abeele, B. Velge (vertegenwoordigers van werkgevers).

Onthouding voor [13]: M.-L. Semaille (Fédération wallonne de l'Agriculture, vertegenwoordigster van werkgevers),

is, dan zouden de Belgische bedrijven en hun concurrenten uit andere OESO-landen niet meer op gelijke voet behandeld worden. Deze regels moeten effectief gerespecteerd worden (en niet alleen op papier) door alle leden van de OESO.

- [15] De raad vindt het belangrijk dat het te ondersteunen project beantwoordt aan een vraag die afkomstig is van de lokale actoren, wat het gezamenlijk indienen van initiatieven niet uitsluit. Het dossier kan wel aangebracht worden door een Belgisch bedrijf.
- [16] De FRDO herinnert er aan dat het belangrijk is dat de toegevoegde waarde van de activiteiten maximaal bijdraagt tot een lokale duurzame ontwikkeling.

Complementariteit

- [17] Op het vlak van complementariteit zouden de instrumenten die men gebruikt om de privé-sector te steunen, zoveel mogelijk complementair moeten zijn met en een meerwaarde bieden tegenover de reeds bestaande instrumenten voor de ontwikkeling van derdewereldlanden (vb. EIB, Europese Investeringsbank, en Business Development Center (Cotonou Akkoord)).

Duurzaamheid

- [18] De FRDO vestigt de aandacht op het woord «duurzaamheid» in de nota. Deze term wordt hier gebruikt om *het blijven duren* van de resultaten te omschrijven. Volgens de raad is dit een belangrijke doelstelling, maar hij wijst er op dat duurzaamheid (*het blijven duren*) niet gelijkwaardig is aan een duurzame ontwikkeling (*houdbaar*) die een evenwicht impliceert tussen economische groei, sociale rechtvaardigheid en milieubehoud.

Punt 4. Instrumenten voor de ontwikkeling van de privé-sector in de strijd tegen de armoede

Algemene opmerkingen

- [19] De FRDO vraagt dat de genderdimensie meer aandacht zou krijgen. Hij herinnert eraan dat het creëren van productieve banen, zelfstandig of loontrekkend, in aantal en in kwaliteit correct bezoldigd, en het aanmoedigen van de ondernemingszin bij vrouwen en jongeren in partnerlanden, de kern vormen van een doeltreffende strategie om de armoede terug te dringen en de ontwikkeling te bewerkstelligen en hij pleit er dan ook voor dat de privé-sector bijdraagt tot deze doelstelling.
- [20] De instrumenten die worden gebruikt om de rol van de privé-sector in de ontwikkelingssamenwerking te stimuleren, moeten beantwoorden aan de synthese van de verschillende dimensies van de duurzame ontwikkeling.

Onthouding voor [14]: L. Hens (vertegenwoordiger wetenschappelijke milieus),
Onthoudingen voor [13] en [14]: T. Rombouts, R. Verheyen, (voorzitter en ondervoorzitters), L. Lavrysen, J-P. van Ypersele (prof. van Ypersele onthoudt zich voor het geheel omdat hij het advies niet heeft kunnen lezen), H. Verschure (vertegenwoordigers wetenschappelijke milieus)

- [21] De FRDO vindt dat meerdere instrumenten inderdaad passen in het kader van BIO en dat men dus de budgettaire middelen hiervan mag verhogen. In dit kader is het belangrijk dat de budgettaire herkomst van de fondsen duidelijk is. Deze budgettaire verhoging van de middelen voor BIO moet passen binnen het kader van een verhoging van het totale budget voorzien voor ontwikkelingssamenwerking, wat bijdraagt tot het behalen van het 0,7 % objectief. De FRDO meent dat gewaakt moet worden over een evenwicht tussen de verschillende kanalen van ontwikkelingssamenwerking.
- [22] De Raad vindt dat men een lijst van producten en diensten moet voorzien die niet voor ontwikkelingssamenwerking in aanmerking komen.
- [23] Enkele leden³ verwijzen naar de huidige uitsluitinglijst van BIO. www.b-i-o.be
- [24] Andere leden⁴ verwijzen naar de lijst *Amendements tot the Environmental and Social Policies of ECAs (Export credit, Finance and insurance Agencies* uitgegeven door ECA-Watch (www.eca-watch.org/problems/fora/NGO-REV7BIS.pdf, annex V) en voegen er volgende elementen aan toe:
- productie van farmaceutische producten die in een *phase-out* voor een internationaal verbod zitten
 - invoering van GGO's
 - drijfnetvisserij in een mariene milieu waarbij netten gebruikt worden die langer zijn dan 2.5km lengte
 - produceren, verhandelen of gebruiken van ongebonden asbestvezels.

Punt 4.1. De “enabling environment”

- [25] De FRDO meent dat om de ontwikkeling van de privé-sector te bevorderen het belangrijk is aan de gunstige omstandigheden die er moeten zijn en door de nota genoemd worden, de volgende voorwaarden van goed bestuur toe te voegen: een stabiele en aangepaste wetgeving, fysieke veiligheid en een goede administratie die correct functioneert.

³ C. Bosch, H. De Buck, A. Deplae, C. Klein, D. Rigaux, P. Vanden Abeele, B. Velge (vertegenwoordigers van werkgevers).

⁴ A. Panneels (ondervoorzitster), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, W. Trio, J. Turf, D. Van Eeckhout, (vertegenwoordigers van NGOs voor leefmilieu), B. Bode, K. De Pooter, S. Englebienne, G. Fremout, D. Weerts (vertegenwoordigers van NGOs voor ontwikkelingssamenwerking), J. Decrop, D. Van Daele, J. Vervecken (vertegenwoordigers van werknemers), M.-L. Semaille (Fédération wallonne de l'Agriculture, vertegenwoordigster van werkgevers), C. Rousseau (vertegenwoordigers van NGOs consumenten), L. Hens (vertegenwoordiger wetenschappelijke milieus)

Onthouding voor [23]: M.-L. Semaille (Fédération wallonne de l'Agriculture, vertegenwoordigster van werkgevers), L. Hens (vertegenwoordiger wetenschappelijke milieus),
 Onthoudingen voor [23] en [24]: T. Rombouts, R. Verheyen, (voorzitter en ondervoorzitster), L. Lavrysen, J.-P. van Ypersele, H. Verschure (vertegenwoordigers wetenschappelijke milieus)

- [26] Sommige leden⁵ voegen hier volgende voorwaarden aan toe: een stabiele macro-economische context en internationale betrekkingen/overeenkomsten die billijker zijn, het stoppen van de economische, sociale en ecologische dumping, het promoten van de lokale handel, het doorrekenen van de externe kosten in de prijs, enz. Men moet er wel over waken dat steun aan het lokale beleid ter zake niet omslaat in het opdringen van een bepaald deregulerings-, privatiserings- en liberaliseringsbeleid dat vooral buitenlandse bedrijven ten goede komt en dat vooruitloopt op onderhandelingen in multilaterale en bilaterale fora.
- [27] Andere leden⁶ voegen hier volgende voorwaarden aan toe: het respect voor intellectuele rechten en andere reglementering betreffende internationale handel en de aanwezigheid van een basisinfrastructuur. Bovendien vermelden ze als essentiële instrumenten om Belgische investeringen in ontwikkelingslanden aan te moedigen, bilaterale akkoorden voor de wederzijdse promotie en bescherming van grensoverschrijdende investeringen, in de lijn van wat in andere lidstaten van de OESO gebeurt, evenals bilaterale akkoorden om een dubbele belasting te vermijden.

Punt 4.2. Sensibiliseren van ons bedrijfsleven voor de ontwikkeling van de private sector in het Zuiden

- [28] De FRDO meent dat de sensibiliseringsactiviteiten voor de duurzame ontwikkeling zowel op het Noorden als op het Zuiden moeten gericht zijn, en ook moeten verwijzen naar instrumenten die de samenwerking tussen Noord en Zuid promoten. De FRDO is ook van mening dat men andere instrumenten in dit domein moet ontwikkelen.

Punt 4.3. Werken aan de knelpunten inzake expertise, opleiding en financiering

- [29] De kwestie van opleiding is heel belangrijk. Het gaat er niet gewoon om dat men handel drijft of investeert, men moet ook mensen opleiding verschaffen, zowel mannen als vrouwen. Dit meerbepaald om de leefbaarheid van het project en de investering te garanderen. Daarom is het van essentieel belang dat men zorgt voor een goede opleiding van de gebruikers/kopers van het partnerland, bijvoorbeeld op het gebied van onderhoud van de goederen en de diensten die werden gekocht.
- [30] Sommige leden⁷ vinden dat de oprichting van het expertisefonds voorrang moet krijgen om de kennisachterstand van het Zuiden weg te werken; dit fonds moet dan ook in de eerste plaats ter beschikking van de partners uit het Zuiden worden gesteld.

⁵ A. Panneels (ondervoorzitster), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, *W. Trio, J. Turf*, D. Van Eeckhout, (vertegenwoordigers van NGOs voor leefmilieu), B. Bode, K. De Pooter, S. Englebienne, G. Fremout, D. Weerts (vertegenwoordigers van NGOs voor ontwikkelingssamenwerking), *J. Decrop, D. Van Daele, J. Vervecken* (vertegenwoordigers van werknemers), C. Rousseau (vertegenwoordigers van NGOs consumenten), L. Hens (vertegenwoordiger wetenschappelijke milieus)

⁶ C. Bosch, H. De Buck, *A. Deplae, C. Klein, D. Rigaux, M.-L. Semaille, P. Vanden Abeele, B. Velge* (vertegenwoordigers van werkgevers), L. Hens (vertegenwoordiger wetenschappelijke milieus)

Onthoudingen voor [26] en [27]: T. Rombouts, R. Verheyen, (voorzitter en ondervoorzitter), L. Hens, L. Lavrysen, J.-P. van Ypersele, H. Verschure (vertegenwoordigers wetenschappelijke milieus)

⁷ A. Panneels, R. Verheyen (ondervoorzitters), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, *W. Trio, J. Turf*, D. Van Eeckhout, (vertegenwoordigers van NGOs voor leefmilieu), B. Bode, K. De Pooter, S. Englebienne, G. Fremout, D. Weerts (vertegenwoordigers van NGOs voor ontwikkelingssamenwerking), *J. Decrop, D. Van Daele, J. Vervecken* (vertegenwoordigers van

- [31] Andere leden⁸ vinden dat het expertisefonds niet alleen voor de ondernemingen uit het Zuiden, maar ook voor deze uit het Noorden ter beschikking moet zijn. Alle ondernemingen moeten immers de haalbaarheid van een project kunnen bestuderen, alvorens ze beslissingen nemen. Bovendien zijn de ontwikkelingslanden die de grootste vooruitgang boeken, net die landen waar de rechtstreekse buitenlandse investeringen het meest hebben bijgedragen tot de oprichting van ondernemingen met of zonder lokale partners (bvb. Mexico, Zuidoost-Azië,...). Bovendien vinden deze leden dat er haalbaarheids- en pre-investeringsstudies met betrekking tot publieke projecten, bijvoorbeeld infrastructuurprojecten, mogelijk moeten zijn. Belangrijk voor de ontwikkeling van ontwikkelingslanden is namelijk de aanwezigheid van infrastructuur. Zonder een minimum aan infrastructuur is geen economische activiteit mogelijk. Heel wat ontwikkelingslanden beschikken niet steeds over de mogelijkheid om infrastructuurprojecten, die pertinent zijn voor hun ontwikkeling, te identificeren en te analyseren. Het begrip infrastructuur moet hierbij ruim gedefinieerd worden. Voor deze leden moet dit fonds toegankelijk zijn voor alle ondernemingen en mag het niet beperkt worden tot BIO-projecten.
- [32] De lokale muntfaciliteit: dit fonds zou ook moeten openstaan voor andere fondsen, zoals bijvoorbeeld Incofin, die gelijkaardige projecten als deze van BIO heeft.

Punt 4.4. Bevorderen van maatschappelijk verantwoord ondernemen

- [33] De nota verwijst naar de *drie Ps* (profit, people, planet). Vanuit het specifieke kader van een ontwikkelingssamenwerking moet in het bijzonder gewaakt worden over het evenwicht tussen de drie pijlers van een duurzame ontwikkeling. Wat het concept van sociale verantwoordelijkheid van bedrijven betreft, verwijst de FRDO naar het gezamenlijke advies van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Nationale Arbeidsraad van 27/11/2001 betreffende het Groenboek van de Europese Commissie over de sociale verantwoordelijkheid van bedrijven (advies nr 1376). De FRDO meent bovendien dat de milieudimensie, afwezig in de nota, ook in rekening moet gebracht worden. In dit kader verwijst de FRDO naar de *Strategische Nota over het Leefmilieu* van DGOS en naar zijn advies van 17/11/2002 (2002A24N) over deze strategische nota.
- [34] De FRDO vindt dat men betreffende de gedragscodes, het eerste streepje over een mogelijke gedragscode zou moeten aanvullen met de vermelding "zonder dat dit op eender welke manier een ondermijnende invloed heeft op de toepassing van de overheidsreglementen en internationale reglementeringen en de inspectiesystemen die over de toepassing ervan moeten waken, en op het sluiten en het uitvoeren van kaderakkoorden tussen de internationale vakbondfederaties en de ondernemingen".

werknemers), C. Rousseau (vertegenwoordigers van NGOs consumenten), L. Hens, L. Lavrysen (vertegenwoordiger wetenschappelijke milieus)

⁸ C. Bosch, H. De Buck, A. Deplae, C. Klein, D. Rigaux, M.-L. Semaille, P. Vanden Abeele, B. Velge (vertegenwoordigers van werkgevers).

Onthoudingen voor [30] en [31]: T. Rombouts, (voorzitter), J.-P. van Ypersele, H. Verschure (vertegenwoordigers wetenschappelijke milieus)

- [35] Sommige leden⁹ voegen hier aan toe dat in elk geval een dergelijke code nadrukkelijk zou moeten verwijzen naar acht conventies van de IAO waarin de fundamentele rechten van een persoon op het werk worden geformuleerd.
- [36] Andere leden¹⁰ menen dat een gedragscode die de bedrijven zelf vrijwillig uitwerken in functie van de specialiteit en eigen waarden van het bedrijf, in het bijzonder kan refereren aan de acht conventies van de IAO waarin de fundamentele rechten van een persoon op het werk worden geformuleerd, en die de werkgevers indertijd onderschreven hebben.

Punt 4.5 Behoeftte aan verfijnde instrumenten voor ontwikkelingrelevante invoer

- [37] Sommige leden¹¹ vinden dat de instrumenten die in punt 4.5 van de nota vermeld worden, beantwoorden aan het doel buitenlandse handel, eerder dan ontwikkelingshulp, te ondersteunen. In die zin moeten ze geen deel uitmaken van instrumenten die ontwikkeld worden in het kader van de nota waarover sprake in dit advies.
- [38] Andere leden menen¹² dat het wenselijk is dat een derde instrument dat meer toegankelijk is voor KMO's gecreëerd zou worden, naast de overheidsleningen en de bonusintresten en dat zoals in Nederland zou moeten werken met onmiddellijke en rechtstreekse financiële schenkingen aan de kopers uit ontwikkelingslanden, waarbij de aanbevelingen van de OESO worden nageleefd. Dit derde instrument heeft ook het grote voordeel minder de staatsschuld te vergroten dan de overheidsleningen.

Punt 5. Doelpubliek en geografische focus

- [39] De FRDO vindt dat de ondersteuning van de privé-sector door ontwikkelingssamenwerking, moet bijdragen tot de ontwikkeling van de privé-sector, van het economische weefsel van het partnerland en van de lokale markten. De lokale ondernemingen en de lokale initiatieven voor een sociale economie (coöperatieven,

⁹ T. Rombouts, A. Panneels, R. Verheyen (voorzitter en ondervoorzitters), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, *W. Trio, J. Turf*, D. Van Eeckhout, (vertegenwoordigers van NGOs voor leefmilieu), B. Bode, K. De Pooter, S. Englebienne, G. Fremout, D. Weerts (vertegenwoordigers van NGOs voor ontwikkelingssamenwerking), *J. Decrop, D. Van Daele, J. Vervecken* (vertegenwoordigers van werknemers), *M.-L. Semaille* (Fédération wallonne de l'Agriculture, vertegenwoordigster van werkgevers), C. Rousseau (vertegenwoordigers van NGOs consumenten), L. Hens, L. Lavrysen, H. Verschure (vertegenwoordiger wetenschappelijke milieus)

¹⁰ C. Bosch, H. De Buck, *A. Deplae*, C. Klein, D. Rigaux, P. Vanden Abeele, *B. Velge* (vertegenwoordigers van werkgevers)

Onthouding voor [36]: *M.-L. Semaille* (Fédération wallonne de l'Agriculture, vertegenwoordigster van werkgevers), L. Hens (vertegenwoordiger wetenschappelijke milieus),
Onthoudingen voor [35] en [36]: J-P. van Ypersele (vertegenwoordigers wetenschappelijke milieus)

¹¹ A. Panneels (ondervoorzitster), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, *W. Trio, J. Turf*, D. Van Eeckhout, (vertegenwoordigers van NGOs voor leefmilieu), B. Bode, K. De Pooter, S. Englebienne, G. Fremout, D. Weerts (vertegenwoordigers van NGOs voor ontwikkelingssamenwerking), *J. Decrop, D. Van Daele, J. Vervecken* (vertegenwoordigers van werknemers), C. Rousseau (vertegenwoordigers van NGOs consumenten)

¹² C. Bosch, H. De Buck, *A. Deplae*, C. Klein, D. Rigaux, *M.-L. Semaille*, P. Vanden Abeele, *B. Velge* (vertegenwoordigers van werkgevers).

Onthoudingen voor [37] en [38]: T. Rombouts, R. Verheyen (voorzitter en ondervoorzitter), L. Hens, L. Lavrijsen, J-P. van Ypersele, H. Verschure (vertegenwoordigers wetenschappelijke milieus)

zelfhulpgroepen en andere gemeenschapsondernemingen) vormen een enorm potentieel voor de economische ontwikkeling van het partnerland.

- [40] Sommige leden¹³ vinden het positief dat de nota op de KMO's uit het Zuiden wordt gericht, ondermeer via de bevordering van de samenwerking tussen KMO's uit het Noorden en KMO's uit het Zuiden.
- [41] Andere leden¹⁴ merken op dat alle ondernemingen, zowel grote ondernemingen als KMO's een toegevoegde waarde en werkgelegenheid kunnen bieden en dus ook kunnen bijdragen tot het terugdringen van armoede. De instrumenten zouden dan ook moeten openstaan voor alle ondernemingen, ongeacht hun grootte. Men zou dus geen rekening mogen houden met de grootte van de ondernemingen, maar wel met de pertinentie van het project inzake ontwikkeling.
- [42] De FRDO stelt zich vragen over de keuze van de partnerlanden, die bovendien niet eens gemotiveerd is.
- [43] Sommige leden¹⁵ merken op dat bepaalde landen die van de lijst van partnerlanden voor samenwerking zijn verdwenen, weer opduiken in het kader van de steun aan de privé-sector. De raad vindt dat men de keuze zou moeten maken volgens de pertinentie voor de ontwikkeling van het land. Gezien het beperkte budget dat voor de actie beschikbaar is, dient het te worden ingezet in deze landen waar het, rekening houdend met het globale omgevingskader (maatschappelijk draagvlak, good governance,..) maximaal effect resorteert, waarbij de voorkeur moet uitgaan naar MOL-landen (Minst Ontwikkelde Landen).
- [44] Andere leden¹⁶ vinden dat de geografische reikwijdte van de voorgestelde instrumenten niet zou mogen beperkt worden, des te meer daar de instantie die zal moeten instaan voor het beheer ervan, namelijk BIO, op heden in alle ontwikkelingslanden van de wereld actief kan zijn.

¹³ T. Rombouts, A. Panneels, R. Verheyen (voorzitter en ondervoorzitters), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, *W. Trio*, *J. Turf*, D. Van Eeckhout, (vertegenwoordigers van NGOs voor leefmilieu), B. Bode, K. De Pooter, S. Englebienne, G. Fremout, D. Weerts (vertegenwoordigers van NGOs voor ontwikkelingssamenwerking), *J. Decrop*, *D. Van Daele*, *J. Vervecken* (vertegenwoordigers van werknemers), *A. Deplae* (Union des Classes moyennes), *M.-L. Semaille* (Fédération wallonne de l'Agriculture), P. Vanden Abeele (UNIZO) (vertegenwoordigers van werkgevers), C. Rousseau (vertegenwoordigers van NGOs consumenten), L. Hens, H. Verschure (vertegenwoordiger wetenschappelijke milieus)

¹⁴ C. Bosch, H. De Buck, C. Klein, D. Rigaux, *B. Velge* (vertegenwoordigers van werkgevers)

Onthouding voor [41]: L. Hens (vertegenwoordiger wetenschappelijke milieus),
Onthoudingen voor [40] en [41]: L. Lavrysen, J-P. van Yppersele (vertegenwoordigers wetenschappelijke milieus)

¹⁵ A. Panneels (ondervoorzitster), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, *W. Trio*, *J. Turf*, D. Van Eeckhout, (vertegenwoordigers van NGOs voor leefmilieu), B. Bode, K. De Pooter, S. Englebienne, G. Fremout, D. Weerts (vertegenwoordigers van NGOs voor ontwikkelingssamenwerking), *J. Decrop*, *D. Van Daele*, *J. Vervecken* (vertegenwoordigers van werknemers), C. Rousseau (vertegenwoordigers van NGOs consumenten), L. Hens (vertegenwoordiger wetenschappelijke milieus)

¹⁶ C. Bosch, H. De Buck, *A. Deplae*, C. Klein, D. Rigaux, *M.-L. Semaille*, P. Vanden Abeele, *B. Velge* (vertegenwoordigers van werkgevers).

Onthoudingen voor [43] en [44]: T. Rombouts, R. Verheyen (voorzitter en ondervoorzitter), L. Lavrysen, J-P. van Yppersele, H. Verschure (vertegenwoordigers wetenschappelijke milieus)

Punt 6. Evaluatie en controle

- [45] De Raad vindt dat het hier om een heel belangrijke kwestie gaat die bijzondere aandacht verdient en die zeer ernstig moet worden aangepakt. De evaluatie van de instrumenten in het algemeen en van een project in het bijzonder, moet vooral gaan over de impact voor de duurzame ontwikkeling van het partnerland.
- [46] De FRDO vindt dat het nuttig is dat aanvullend bij het voorziene evaluatiesysteem, een externe evaluatie zou worden georganiseerd. Hiervoor verwijst de raad naar het speciale Evaluatiemechanisme (Bijzondere Evaluator) voorzien in de wet van 25 mei 1999 betreffende de ontwikkelingssamenwerking en het koninklijk besluit van 17 februari 2003 waarin een dienst *Bijzondere evaluatie van Internationale Samenwerking* wordt voorzien. Bovendien is het belangrijk dat in het kader van zijn missie de Bijzondere Evaluator ook aandacht besteedt aan het werk van BIO.
- [47] Sommige leden¹⁷ vinden dat elke ondernemer die zich kandidaat stelt voor steun van de Belgische samenwerking, zich er in de mate van het mogelijke moet toe verbinden het respect voor de in paragraaf 6 vermelde criteria te bevorderen. Zoals voorzien in de richtlijnen van de OESO moet het gaan om een systeem van zelfregulering.
- [48] Andere leden¹⁸ menen dat elke ondernemer die zich kandidaat stelt voor steun van de Belgische samenwerking, zich er schriftelijk moet toe verbinden dat hij de in paragraaf 6 vermelde criteria zal respecteren. De subsidiërende overheid zal een controlemechanisme instellen om erover te waken dat deze verbintenis wordt nageleefd. Is dit niet het geval, dan wordt de Belgische steun stopgezet. Deze kwestie dient behandeld in een specifieke paragraaf in het verslag dat de minister aan het parlement zal voorleggen over zijn beleid ter ondersteuning van de ontwikkeling van de privé-sector in de ontwikkelingslanden.
- [49] De FRDO vestigt de aandacht op het belang een klachtenprocedure te voorzien die mensen die negatieve gevolgen van een project ondervinden, de mogelijkheid biedt dit te laten weten, om zo naar oplossingen te kunnen zoeken. De FRDO vraagt de minister dit idee verder uit te werken.
- [50] De FRDO vindt het een positief punt in de nota dat in de werkgroep die een evaluatie moet maken, de vermelde leden van de burgermaatschappij vertegenwoordigd zijn. Hij vindt niettemin dat de vakbondsorganisaties als vertegenwoordigers van de werknemers et alle representatieve en bij duurzame ontwikkeling van het Zuiden betrokken organisaties moeten kunnen deelnemen.

¹⁷ C. Bosch, H. De Buck, A. Deplae, C. Klein, D. Rigaux, P. Vanden Abeele, B. Velge (vertegenwoordigers van werkgevers)

¹⁸ T. Rombouts (voorzitter), A. Panneels, R. Verheyen (ondervoorzitters), G. De Schutter, V. Kochuyt, G. Lejeune, W. Trio, J. Turf, D. Van Eeckhout, (vertegenwoordigers van NGOs voor leefmilieu), B. Bode, K. De Pooter, S. Englebienne, G. Fremout, D. Weerts (vertegenwoordigers van NGOs voor ontwikkelingssamenwerking), J. Decrop, D. Van Daele, J. Vervecken (vertegenwoordigers van werknemers), M.-L. Semaille (Fédération wallonne de l'Agriculture, vertegenwoordigster van werkgevers), C. Rousseau (vertegenwoordigers van NGOs consumenten), L. Hens, L. Lavrysen en H. Verschure (vertegenwoordiger wetenschappelijke milieus)

Onthouding voor [47]: L. Hens (vertegenwoordiger wetenschappelijke milieus),

Onthoudingen voor [47] en [48]: J.-P. van Ypersele (vertegenwoordigers wetenschappelijke milieus)

Bijlage

Bijlage 1. Aantal aanwezige en vertegenwoordigde stemgerechtigde leden op de algemene vergadering van 12 mei 2004

- **3 van de 4 voor- en ondervoorzitters:**
Dhr T. Rombouts, Mme A. Panneels, Dhr R. Verheyen
- **5 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor milieubescherming:**
M. Geoffroy De Schutter (Inter-Environnement Bruxelles, IEB), Mevr. V. Kochuyt (Birdlife Belgium), *Dhr J. Turf (Bond Beter Leefmilieu, BBL)*, *Dhr W. Trio (Greenpeace Belgium)*, M.D. Van Eeckhout (Inter-Environnement Wallonie)
- **5 van de 6 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties voor ontwikkelingssamenwerking:**
Dhr B. Bode (Broederlijk Delen), Mevr. Karen De Pooter (11.11.11), Mme Sophie Englebienne (Oxfam-Solidarité), Dhr G. Fremout (Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling, VODO), M. Dominique Weerts (Centre National de Coopération au Développement, CNCD)
- **1 van de 2 vertegenwoordigers van de niet-gouvernementele organisaties die de belangen van verbruikers verdedigen:**
Mme C. Rousseau (Centre de Recherche et d'Information des Organisations des Consommateurs, CRIOC)
- **3 van de 6 vertegenwoordigers van de werknemersorganisaties**
Dhr J. Decrop (Confédération des Syndicats Chrétiens de Belgique, CSC), *M. D. Van Daele (Fédération Générale du Travail de Belgique, FGTB)*, *Mevr Jo Vervecken (Algemeen Belgisch Vakverbond, ABVV)*
- **de 6 vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties**
Mevr C. Bosch (Federatie Voedingsindustrie, FEVIA), *M. A. Deplae (Union des Classes moyennes, UCM)*, Dhr C. Klein (Fedichem), *Mme M.- L. Semaille (Fédération wallonne de l'Agriculture, FWA)*, Dhr P. Vanden Abeele (Unie van Zelfstandige Ondernemers, UNIZO), *Dhr B. Velge (Verbond van Belgische Ondernemingen, VBO)*
- **de 2 vertegenwoordigers van de energieproducenten:**
Mevr H. De Buck (Electrabel), Mevr D. Rigaux (Samenwerkende vennootschap voor Productie van Electriciteit, SPE).
- **4 van de 6 vertegenwoordigers van de wetenschappelijke milieus:**
Prof. L. Hens (Vrije Universiteit Brussel, VUB), Prof. L. Lavrysen (Universiteit Gent, UG), Prof. J.-P. van Ypersele (Université Catholique de Louvain, UCL), Prof. H. Verschure (Katholieke Universiteit Leuven, KU Leuven).

Opmerking: de namen van de personen die nog niet benoemd zijn als lid van de raad, staan cursief vermeld

Totaal: 29 van de 38 stemgerechtigde leden

Bijlage 2. Vergaderingen ter voorbereiding van dit advies

De werkgroep internationale betrekkingen is op 30 maart, 19 en 30 april en 7 mei 2004 samengekomen om dit advies voor te bereiden.

Bijlage 3. Personen die meewerkten aan de voorbereiding van dit advies

Leden met stemrecht en hun afgevaardigden

Prof. Han VERSCHURE (Katholieke Universiteit Leuven) – Voorzitter van de werkgroep

J. BOSMAN (KWIA, Steungroep voor inheemse volken), A. DE BIE (VBO, expert ORI), K. DE POOTER (11.11.11), E. DE WANDELER (VBO), C. DRION (FGTB), A. FRANKLIN ((KBIN/IRSNB, Focal Point Biodiversité), B. GLOIRE (Oxfam solidarité), P. GRUSELIN (FGTB), P. RECHT (CRIOC), L. RIJNHOUT (VODO), J-P SMIT (VBO, expert AGORIA), J-M SWALENS (ACODEV), W. TRIO (Greenpeace), D. VAN DAELE (FGTB), H. VERLEYEN (11.11.11)

Leden zonder stemrecht en hun afgevaardigden

Uitgenodigde experten

W. STEVENS en S. VANDENBUSSCHE (Kabinet Verwilghen), W. WIERTSEMA (Both Ends)

Secretariaat

J. DE SMEDT, K. SAQUI